

Climate Justice
– Perspectives from the
Natural & Social Sciences



INSTITUTE FOR
POLITICAL
ECOLOGY

Climate Justice – Perspectives from the Natural & Social Sciences

1st Annual IPE Conference
Novinarski dom Zagreb
13th Nov 2015

Climate Justice – Perspectives from the Natural & Social Sciences

1st Annual IPE Conference
Novinarski dom Zagreb
13th Nov 2015

Conference Venue

Novinarski dom

Perkovčeva 2
HR-10000 Zagreb
Croatia

Wireless internet is available throughout the conference venue. **WiFi password** will be provided to all participants.

Contact

Marta Batinić Petrović +385 (0)91 6098 074
Mladen Domazet +385 (0)91 140 9978

Organizing Committee

Dr Mladen Domazet, mladen@ipe.hr
Vedran Horvat, vedran@ipe.hr
Tomislav Tomašević, tomislav@ipe.hr
Dr Danijela Dolenc, ddolenec@fpzg.hr
Dr Karin Doolan, kdoolan@unizd.hr

TABLE OF CONTENTS

Logistic Information — 4
INSTRUCTIONS FOR PRESENTERS — 5
About 1st Annual IPE Conference — 6
CLIMATE JUSTICE: Perspectives from the Natural and Social Sciences — 8
KLIMATSKA PRAVDA: perspektive prirodnih i društvenih znanosti — 11
Programme / Program — 14
Keynote Speakers — 18
Abstracts in English — 21
PARALLEL SESSION #1A: Contemporary Systemic Challenges 12:00-13:30 Hall A Dvorana — 22
PARALLEL SESSION #2A: Development and Degrowth: Why, How and for Whom? 16:00-17:30 Hall A Dvorana — 28
PLENARY SESSION #3: Inequalities, Climate Justice and Political Ecology 18:00-19:00 Hall A Dvorana — 34
Sažeci na hrvatskom — 38
PARALELNA RASPRAVA #1B: Primjeri klimatske pravde i borbi za okoliš 12:00-13:30 Hall B Dvorana — 39
PARALELNA RASPRAVA #1C: Klima i znanost: modeli, rezultati, narativi i diskursi 12:00-13:30 Hall C Dvorana — 46
PARALELNA RASPRAVA #2B: Javne politike za klimatski zdrav razum i klimatsku pravdu 16:00-17:30 Hall B Dvorana — 52
PARALELNA RASPRAVA #2C: Upravljanje i etika klimatske pravde 16:00-17:30 Hall C Dvorana — 58
Notes/Bilješke — 64

4 Logistic Information

Official languages of the conference are Croatian and English. Plenary sessions and two parallel sessions will be conducted in English. Remaining parallel sessions will be conducted in Croatian. Chairs of each session will assist with translations from Croatian into English in English-language sessions.

The Conference sessions are taking place in Halls (Dvorane) marked A, B and C.

Coffee and food are served at the foyer, in front of Hall A.

There is **no registration fee** for the conference.

The Institute for Political Ecology will provide lunch and refreshments. The conference will be followed by a party to launch IPE's conference series.

The Party will take place at Press Club, on the ground floor of the Novinarski dom building, to your left as you exit the building.

Instructions for Presenters

5

Presentations should not exceed **15 minutes**. Session chairs will be instructed to agree with all session's presenters beforehand whether to follow each presentation with a few minutes Q&A, or to collect all questions at the end of the session.

Presenters can choose to use presentation slides, in **ppt** or **pdf** format.

The conference rooms are equipped with PC computers running Windows OS (7 or 8) connected to a projector. Due to time restrictions, we would encourage all presenters to bring their presentations on a 'USB stick' and transfer them to the official computer prior to the start of the session. It will as a rule not be possible to connect private computers directly to the projector. No external audio equipment will be provided to play sound-clips and videos.

6 About 1st Annual IPE Conference

New

7

wine is best served in new bottles. And so are the new ideas. With newly established Institute for Political Ecology we bring the issue of climate justice forward on research and political agenda, as a new objective in this part of Europe. At least for most people wondering what political and ecological have in common. An objective that needs urgent recognition, requires deeper understanding and urges for a massive mobilisation. And by holding our breaths with expectations from the forthcoming COP 21 in Paris we aim to commit ourselves in the long term to propose and design feasible strategies that can reduce the uneven ecological distribution.

Although, climate injustice is by no means a new phenomenon. Quite the opposite, experience and language of climate injustice seem to have for decades been commonplace among deprived and deprived, marginalised and oppressed, be they are states, communities or simply — people! In this regard, Europe also holds a lion's share of responsibility for this situation, and wherever we live as Europeans we need to speak about it loudly and act with solidarity in mind.

IPE has intentionally chosen climate justice as a point of departure for our intellectual, academic and activist collective exercise. Although being aware that supposedly more urgent or more relevant topics could have taken priority we chose climate justice not only as our final destination, but also as an instrument to discuss the transformation of political economy, to address rising inequalities and to better tune human actions with Nature. In order to be successful in this ambition our society on the whole needs not only invest more attention and resources into research, but also create a transnational and a transdisciplinary community that will erase all borders and boundaries which have been preventing us from enjoying a liveable future for all.

Vedran Horvat,
ED, Institute for Political Ecology

8 CLIMATE JUSTICE: Perspectives from the Natural and Social Sciences

Average global warming of almost 1°C since 19th century is already beyond many of the world's most vulnerable people's capacity to adapt to climate change. Typhoons in the Pacific have destroyed housing stock of indigenous communities; severe droughts in Africa and the Middle East have driven hunger, migration and conflict; forest fires in Europe, USA and Australia are destroying livelihoods of the poorest; and recent floods in Western Balkans have left thousands of the vulnerable residents homeless. At such a scale climate change is possibly the biggest ethical and justice issue of all time. Driven by the wealthy developed world's consumption, its impacts largely and unjustly fall upon those who have done the least to cause the crisis — the poorest and most vulnerable; especially those in the countries of the global South, which are and will be hardest hit. As both concept and practice, climate justice aims to politicize the scientific discourse of climate change mitigation and adaptation. Climate justice explicates that contemporary climate change results from current and historical social relations producing and structuring our carbon throughput, and calls for a re-thinking of our economic and political systems.

However small from a global perspective, Croatian society with its greenhouse gas emissions takes part in the global injustice. At the same time it is more exposed to climate change risks in the next few decades than some of its European neighbours. Croatia's overall development level ranks it among the most highly developed societies in the world. However, development benefits in Croatia in the last 25 years have not been equitably distributed and social inequality is rising. Croatia itself reflects the global misbalance in which the wealthiest contribute most to the national carbon footprint, the most vulnerable are the first to experience negative impacts of climate change, and widening inequalities stand in the way of concerted action to address the causes and alleviate the consequences. Impacts of extreme weather events are expected to disproportionately affect the otherwise socially vulnerable communities; those who on the one hand live and work in geographical areas affected by greatest physical impacts and on the other hand lack the economic, social and political resources to cope with these impacts alone.

In its first annual conference, the Institute for Political Ecology engages researchers from diverse disciplinary backgrounds and institutional settings, to provide specific insights, reflection and discussion at the nexus of climate change science and its political implications. The conference aims to contribute to academic and public debate in Croatia prior to the UNFCCC COP in Paris (COP 21), dedicated to fairer distribution of climate burdens and actions. The specific objective of this conference is to enhance the dialogue between researchers gathering knowledge about physical processes driving climate change, and researchers linking these processes with their social impacts, political reactions and economic consequences. It is a platform on which researchers and practitioners who are otherwise working in partial and isolated settings can construct narratives of political ecology that sees the environmental changes as inclusive of social phenomena, in dynamic interaction with social inequalities and power relations.

The presentations included in the programme and outlined in the abstracts in this book illustrate how climate change impacts combine with and reflect in a large spectrum of increasing inequalities of wealth, power and resilience. They lay bare the interdependence of the prevailing economic models with unsustainable modes of production and consumption, the material throughput of contemporary developed societies. Some of them showcase the effects of emerging climate movements on adaptation and mitigation, and the relationship between different energy transformation strategies as an optional instrument in supporting ecological transformation. Taken as a whole they tackle diversity of climate change phenomena and explore linkages with impoverishment, climate migration and different sectoral changes (in educational, welfare, energy, agricultural and industrial policy).

KLIMATSKA PRAVDA: perspektive prirodnih i društvenih znanosti

11

● Prosječno globalno zatopljenje od gotovo 1°C od 19. stoljeća već sada prelazi sposobnost najranjivijih skupina ljudi da se prilagode klimatskim promjenama. Tajfuni na Pacifiku su uništili kuće urođeničkih zajednica; velike suše u Africi i Bliskom Istoku su dovele do gladi, migracija i konflikta; šumski požari u Europi, SAD-u i Australiji uništavaju životni prostor najsiromašnijih, a nedavne poplave na Zapadnom Balkanu su ostavile tisuće ranjivih stanovnika bez doma. U takvim razmjerima su klimatske promjene vjerljivo najveće pitanje etike i pravednosti svih vremena. Uzrokovane potrošnjom bogatog razvijenog dijela svijeta, posljedice klimatskih promjena u najvećoj mjeri nepravedno padaju na one koji su najmanje doprinijeli uzrocima krize — najsiromašnije i najranjivije, posebice u zemljama globalnog Juga koje su i koje će biti najviše pogodene. Kao koncept i kao praksa, klimatska pravda cilja politizirati znanstveni diskurs ublaženja i prilagodbe na klimatske promjene. Klimatska pravda naglašava da su suvremene klimatske promjene rezultat sadašnjih i povijesnih društvenih odnosa koji proizvode i strukturiraju naš ugljični otisak, i poziva na ponovno promišljanje naših ekonomskih i političkih sustava.

Koliko god malo iz globalne perspektive, hrvatsko društvo sa svojim emisijama stakleničkih plinova sudjeluje u ovoj globalnoj nepravdi. U isto vrijeme više je izloženo rizicima proizašlim iz klimatskih promjena u slijedećim desetljećima nego neka susjedna društva u Europi. Ukupna razina razvoja Hrvatsku stavlja u grupu vrlo visoko razvijenih država svijeta. Međutim, koristi razvoja u posljednjih 25 godina nisu bile pravično raspodijeljene i društvena nejednakost raste. Hrvatska sama odražava globalnu neravnotežu prema kojoj najbogatiji najviše doprinose nacionalnom ugljičnom otisku, najsiromašniji prvi osjećaju negativne posljedice klimatskih promjena, a sve veće nejednakosti stoje na putu zajedničkog djelovanja da se smanje uzroci i posljedice klimatskih promjena. Očekuje se da će učinci ekstremnih vremenskih uvjeta neproporcionalno pogoditi najranjivije društvene skupine koje s jedne strane žive i rade na geografskim područjima pod najvećim fizičkim utjecajem klimatskih promjena, a s druge strane nemaju ekonomske, društvene i političke resurse da se sami s njima nose.

Na svojoj prvoj godišnjoj konferenciji Institut za političku ekologiju će uključiti istraživače iz različitih disciplina da pruže specifične uvide, refleksije i diskusiju o sjecištu klimatske znanosti i njenih političkih implikacija. Cilj konferencije je doprinijeti akademskoj i javnoj raspravi u Hrvatskoj prije Konferencije stranaka UNFCCC u Parizu koja će se baviti pravednjom raspodjelom klimatskih tereta i djelovanja. Specifični cilj prve godišnje konferencije IPE je unaprijediti dijalog između istraživača iz prirodnih znanosti koji se bave fizičkom bazom klimatskih promjena i njihovih utjecaja na prirodne ekosustave te istraživača iz društvenih znanosti koji povezuju te procese s njihovim društvenim učincima zajedno sa politikom i ekonomijom ublaženja i prilagodbe na klimatske promjene. Konferencija će isto tako poslužiti kao platforma za susret istraživača i onih koji se bave praksom, često u partikularnim i izoliranim okolinama, unutar interdisciplinarnog okvira političke ekologije koja gleda na okolišne promjene i kao društvene fenomene koji utječu na društvene nejednakosti i mijenjaju odnose moći.

Izlaganja uključena u program te prikazana u sažecima u ovoj knjižici ilustriraju kako se utjecaji klimatskih promjena kombiniraju i reflektiraju u velikom spektru nejednakosti u bogatstvu, moći i otpornosti. Izlaganja razotkrivaju međudjelovanje između dominantnih ekonomskih sustava i neodrživih modela proizvodnje i potrošnje, materijalnog otiska suvremenih održivih društava. Neka od njih prikazuju učinke rastućih klimatskih pokreta na ublažavanje i prilagodbu na klimatske promjene i odnosa između različitih strategija energetske transformacije kao mogućeg instrumenta za potporu ekološkoj tranziciji. Izlaganja uzeta kao cjelina adresiraju raznolikost fenomena povezanih s klimatskim promjenama i istražuju poveznice sa siromaštvom, klimatskim migracijama i različitim sektorskim promjenama (u obrazovnoj, socijalnoj, energetskoj, poljoprivrednoj i industrijskoj politici).

9:30–10:00	REGISTRATION Foyer
10:00–11:30	Plenary Session #1 Hall A Dvorana English Chair : Danijela Dolenec
—	WELCOMING NOTES :
—	VEDRAN HORVAT Managing Director, Institute for Political Ecology
—	WALTER KAUFMANN Head of Department for SEE, Russia and Caucasus, Heinrich Boell Stiftung
—	DANIJELA DOLENEC President of the Academic Council, Institute for Political Ecology
—	MIRKO ORLIĆ University of Zagreb
	<i>Climate change in the atmosphere-sea system: observations and modelling</i>
11:30–12:00	Coffee Break Foyer
12:00–13:30	Parallel Session #1A — <i>Contemporary Systemic Challenges</i> Hall A Dvorana English Chair : Tomislav Tomašević
—	DANIEL HAUSKNOST , ANDREAS MAYER ISE, Alpen Adria Universität Klagenfurt <i>Degrowth, Democracy and Carbon Capitalism</i>
—	LIDIJA ŽIVČIĆ , Focus <i>Climate change as a side-effect of a dysfunctional economic system</i>
—	IVAN ĐULA , University of Rijeka <i>Modelling the impact of ‘degrowth for climate justice’ on income distribution in the EU</i>
—	LANA TOMIĆ independent researcher <i>Natural phenomena caused by climate change fostering the North-South gap</i>
12:00–13:30	Parallel Session #1B — <i>Primjeri klimatske pravde i borbi za okoliš</i> Hall B Dvorana Hrvatski Chair : Karin Doolan

- **DRAGO ŽUPARIĆ-ILJIĆ**
Institut za migracije i narodnost
*Promjene okoliša i nedobrovoljne migracije:
analiza slučaja raseljenosti uslijed poplava
u Jugoistočnoj Europi u 2014*
- **ANDREA MATOŠEVIĆ**, ELIS BAĆAC
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Kamen a vuna prijepora
- **PINIJA POLJAKOVIĆ**, KARIN DOOLAN
Sveučilište u Zadru
*Kako o klimatskoj nepravdi govore
njezine žrtve? — perspektiva kenijskih
civilnih udruga*
- **NIKOLA ZDUNIĆ**, Grupa 22
*Klimatske promjene i promjene u gradu:
slučaj inicijative '100% Tempelhofer Feld'
u Berlinu*
- 12:00–13:30 **Parallel Session #1C —**
***Klima i znanost: modeli, rezultati,
narativi i diskursi***
Hall C Dvorana | Hrvatski |
Chair : Dražen Šimleša
- **IVAN GÜTTLER**, KSENIJA ZANINOVIC, LIDIJA SRNEC, ČEDO BRANKOVIĆ, BRANKA IVANČAN-PICEK, DHMZ
Korištenje numeričkih modela u osnovnim i primjenjenim istraživanjima klime
- **NIKOLA BILIŠKOV**
Institut Ruđer Bošković
Koliko je znanosti potrebno u odgovoru na klimatske promjene?
- **MARIJA BRAJDIC VUKOVIĆ**
Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
MLADEN DOMAZET
Institut za političku ekologiju
Mladi hrvatski znanstvenici i klimatske promjene — akademске disciplinarnе kulture kao prediktor zabrinutosti
- **VEDRAN HORVAT**, Institut za političku ekologiju
*Klimatske promjene u medijskom prostoru:
od poricanja do apokalipse*

13:30–14:45 **Lunch for participants** | Foyer

14:45–15:45	Plenary Session #2 — Hall A Dvorana English Chair : T.Tomašević
—	LUČKA KAJFEŽ BOGATAJ University of Ljubljana <i>Is a ‘fair and ambitious’ climate agreement already achievable?</i>
16:00–17:30	Parallel Session #2A — Development and Degrowth: Why, How and for Whom? Hall A Dvorana English Chair : Luka Tomac
—	VINCENT LIEGEY , Degrowth Movement <i>From climate change to a crisis of civilization, connect the dots with degrowth</i>
—	BRANKO ANČIĆ, NIKOLA PETROVIĆ Institute for Social Research in Zagreb <i>Green economy as a response to climate justice issues: analysis of two approaches</i>
—	JENNETH PARKER Schumacher Institute for Sustainable Systems <i>Land-use, climate and social justice: a Convergence approach</i>
—	MARIJA MILETA, LUKA TOMAC Zelena akcija / FoE Croatia <i>Debunking Climate Myths — A Climate Justice perspective</i>
16:00–17:30	Parallel Session #2B — Javne politike za klimatski zdrav razum i klimatsku pravdu Hall B Dvorana Hrvatski Chair : Bernard Ivčić
—	IGOR MATUTINOVIĆ GfK – center for market research, Zagreb <i>Klimatske promjene i industrijska politika za održivost</i>
—	IVANA ROGULJ Društvo za oblikovanje održivog razvoja <i>Energija i klima — javne politike i demokracija</i>
—	SLAVICA ROBIĆ, BRANKO ANČIĆ Društvo za oblikovanje održivog razvoja, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu <i>Energetsko siromaštvo u Hrvatskoj kao primjer istraživanja dimenzije klimatske pravde</i>

	LANA JURKO, Network of Education Policy Centers <i>Izazovi pri uključivanju 'klimatske pravde' u obrazovne sustave</i>
16:00–17:30	Parallel Session #2C — <i>Upravljanje i etika klimatske pravde</i> Hall C Dvorana Hrvatski Chair : D. Šimleša
—	TVRTKO JOLIĆ, Sveučilište Sjever / Institut za filozofiju <i>Klimatske promjene kao pitanje međugeneracijske pravednosti</i>
—	MELITA CAREVIĆ, Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu <i>Načelo zajedničkih, ali različitih odgovornosti i njegova uloga na klimatskoj konferenciji u Parizu</i>
—	TOMISLAV TOMAŠEVIĆ Institut za političku ekologiju <i>Klimatska pravda i upravljanje zajedničkim dobrima</i>
—	DIJANA MAGĐINSKI, Sveučilište u Rijeci <i>Tko se boji neizvjesnosti još? Klimatske promjene kao društvena dilema kolektivnog rizika</i>
17:30–18:00	Coffee Break Foyer
18:00–19:30	Plenary Session #3 — Inequalities, Climate Justice and Political Ecology Hall A Dvorana English Chair : V. Horvat
—	JELENA PUĐAK Institute of Social Sciences Ivo Pilar <i>How inequality translates to vulnerability</i>
—	SANDRA VLAŠIĆ, ROBERT PAŠIČKO, UNDP <i>Justice to address climate change impacts — how and for whom?</i>
—	MLADEN DOMAZET, Institute for Political Ecology <i>Political ecology narratives for climate justice</i>
19:00–20:00	Reception Foyer
20:00	Party Press Club (Perkovčeva 2, street level)

18

Keynote Speakers:

MIRKO ORLIĆ

Andrija Mohorovič Geophysical Institute,
Faculty of Science, University of Zagreb

Climate Change in the Atmosphere- Sea System – Observations and Modeling

— The presentation concentrates on two parts of the climate system — atmosphere and sea. To start with, three different methods of documenting past temperatures are described: analysis of oxygen isotopes in ice cores, measurements with thermometers, and measurements with satellite sensors. The temperatures determined reveal variability on time scales ranging from millennial to decadal and below. Thus, for example, global temperatures rose by approximately 0.8°C over the past century or so. Also considerable was spatial variability of the temperature increase, implying changes in the atmospheric dynamics and in the occurrence of extremes.

Various approaches to modelling are described next. It is shown how the models are used to reproduce past temperatures and to prepare global and regional projections for the twenty-first century. Moreover, precipitation variability in the past and its expected changes in the future are commented upon. The presentation then turns to the sea. In particular, three different methods that are used to determine sea-level change are presented: reconstructions based on geological sea-level indicators, measurements with tide gauges, and measurements with satellite altimeters.

Sea-level variability over hundreds of thousands of years and global sea-level rise amounting to approximately 17cm over the past century is described. It is pointed out that the Mediterranean sea level rose more slowly for a while and that an acceleration was observed recently. It is then shown how modelling is used to reproduce the observations and to project global and regional sea-level rise for the twenty-first century. Additionally, extreme flooding events in various places around the world are mentioned, in particular those in New Orleans (2005), Myanmar (2008), New York (2012), and Philippines (2013).

The projection of storm-surge events is briefly commented upon. Extreme flooding events in the Adriatic are described as well; it is pointed out that the Bakar tide gauge — the oldest one in Croatia — recorded four highest sea levels after the year 2008. The presentation concludes with a projection of the Adriatic storm surges.

20 LUČKA
KAJFEŽ
BOGATAJ

Biotechnical Faculty, University of Ljubljana

**Is a 'Fair and
Ambitious'
Climate
Agreement
Already
Achievable?**

— Climate change is not just an environmental problem but also a threat to socio-ecological and economic systems. There is the injustice at the core of the climate problem: it involves asymmetrical impacts on the poor and marginalized, and places a disproportionate burden on developing countries. It undermines human rights including the right to food, to health, and to development. The impacts of climate change are contributing to injustice for current generations, but current inaction on climate change will result in an injustice to future generations, as well. This injustice should be a motivator for a long-lasting, universal, ambitious, durable, dynamic, equitable and rules-based climate agreement that will cover both mitigation and adaptation. ‘Fair and ambitious’ climate agreement will be achievable as soon as countries no longer see climate action as a brake on their development and growth, but rather as a new pathway to sustainable development filled with opportunity.

ABSTRACTS IN ENGLISH

22

PARALLEL SESSION #1A

Contempo- rary Systemic Challenges

| 12:00-13:30 |
Hall A Dvorana

DANIEL HAUSKNOST, ANDREAS MAYER

23

Institute of Social Ecology, Alpen
Adria University Klagenfurt

Degrowth, Democracy and Carbon Capitalism

— This paper investigates the conditions of possibility of democratic regime stability in a 'degrowth' society. While post- or degrowth societies that strive in their normative framework to implement values of conviviality, cooperation and frugality might offer much more inclusive and comprehensive forms of democratic citizenship, the question remains as to the expected stability of such 'degrowth democracies': how can political conflict over resource distribution, workloads, cooperation and issues of economic planning be handled without overburdening the political structures of the polity? What are the mechanisms stabilising capitalist democracies that degrowth democracies would have to forgo? In order to probe into this complex set of questions, I will reconstruct the relationship between modern (i.e. capitalist) democracy and the fossil energy system both on an empirical and a conceptual level. On the empirical level, we see that the formation of modern statehood co-evolves with the emergence of the fossil energy system as a system of energy abundance. Data since 1950 show that Yugoslavia and its successor states exerted metabolic patterns similar to Western Europe. On the conceptual level, we see that

this co-evolution gives rise to a historically unique form of legitimacy that is based on the separation of 'social reality' (generated by the growth economy) and politics (as the administration of the former). This separation would be reversed in a degrowth society — with severe repercussions for regime stability. Understanding —and solving — this dilemma is a key prerequisite for solving the climate crisis and for the establishment of any workable post-growth democracy.

LIDIJA ŽIVČIĆ

Focus, Association for Sustainable Development

Climate Change as a Side-effect of a Dysfunctional Economic System

— Addressing the climate challenge is an issue that keeps thousands of scientists, politicians and activists busy for decades and yet humanity keeps walking the wrong path. One of the reasons is that climate change is tackled as an environmental problem, rather than a discrepancy resulting from a dysfunctional economic system. In-depth understanding of how climate change is interlinked with the current economic system is limited to a narrow circle of experts. It is of utmost relevance to widen the understanding that climate change is deeply intertwined with the economic system and that tackling climate injustice also means tackling the economic (and with it political) system that has gone astray. However, this remains Pandora's box

for many people, who deal with climate protection and climate justice. A large part of climate action focuses on informing people about climate change and promoting solutions, from renewables to emission trading. However, for any of these solutions to properly work for climate, a wider change of the system is needed (for example for renewables to be used broadly, the energy system needs to be utterly different than today). Many people, who are well aware that a deeper change in the system is needed, find climate change communication without a message about the need to restructure the economic and social system inadequate. To guarantee successful climate action, it is necessary to move out of the climate framework. Discussing climate change and climate justice must evolve around a demand for structural changes in the global economic system.

IVAN ĐULA

University of Rijeka

Modelling the Impact of 'Degrowth for Climate Justice' on Income Distribution in EU

— System dynamics is commonly defined as a perspective and a set of conceptual tools that enable us to understand the structure and dynamics of complex systems (such as the combined climate-economy-society system), as well as

a rigorous modeling method that enables us to build formal computer simulations of complex systems and use them to design more effective policies and organizations. Given the yet unbreakable connection between climate change impacts, the prevailing economic models and unsustainable modes of production and consumption, degrowth strategies offer a possible redressing of the social inequalities and climate challenges. This presentation will show the results of system dynamics analysis on four different degrowth proposals (basic and maximum income, work sharing, job guarantee, and dematerialization), specifically focusing on the effects of implementing these policies on income distribution in the EU. The presentation will commence with a short introduction to the system dynamics, where the most basic concepts will be explained as well as the connection with degrowth. It will be followed by an overview of the system dynamics simulation model developed at the New University of Lisbon, with the focus on the qualitative aspects of the modeling. The final part will present a discussion about the simulation results in the form of behavior-over-time graphs for each of the four degrowth proposals.

LANA TOMIĆ

Independent researcher

Natural Phenomena Caused by Climate Change Fostering the North-South Gap:

Precocious Puberty in the South Keeping Intelligentsia in the North

— In the warmer climates of the world, the average age of the beginning of puberty is in average lower than in the colder ones; the global warming has, however, brought it to the unprecedented levels. Pre-puberty age is the most stimulating period for various learning components- be it learning a foreign language or playing an instrument.^a Analogically, longer childhood means more chances for reaching the intelligence peak. On the other hand, the opposite means depriving the child from such an opportunity. This is fostering another negative trend: given that the girls in average enter the puberty sooner, they are more affected. Therefore, the current gap in the education and employment between male and female and population is getting only more profound. The states of the South are hit the hardest by the climate changes such as global warming; while they are not necessarily its biggest contributors. For the North, the situation is the opposite; in that way, the latter is indirectly preventing the developing states to ever get near to its status. Tackling the social inequalities in the South by numerous development and aid funds, instead of accepting its own responsibility in the roots of the problem, might seem more profitable for the North short-term, but it is time to address the real causes of one of the truly biggest contemporary social injustices.

^a Steingreiber, S. The Falling Age of Puberty in U.S. Girls: What We Know, What We Need to Know, *2007 Report of the Breast Cancer Fund*, 2007

28

PARALLEL SESSION #2A

**Development
and Degrowth
– Why, How
& for Whom?**

| 16:00-17:30 |

Hall A Dvorana

From Climate Change to a Crisis of Civilization, Connect the Dots With Degrowth

— A new movement founded around the provocative slogan 'degrowth' has emerged over the last 10 years. This 'bomb word' has been used to open in-depth debates on whether infinite growth in a finite world is desirable or even possible. Degrowth first deconstructs the myth that growth is the central solution for the impasse our productivist and consumerist societies have led us to. The movement tries to understand the convergence of the crises we are experiencing and argues that energetic, political and existential, economic and social and various environmental crises like climate change are interconnected. Our society's 'always more' attitude and the push towards increased production and consumption is not sustainable as we are now facing global warming, biodiversity loss, and the end of cheap and easy extraction and production of raw materials such as fossil energies and metals — in particular the ones used in renewable energies. Our model of development hasn't been able to respond to raising inequalities and unemployment. GDP growth or just a quantitative reading is far from implementing a meaningful and emancipating life for all. So degrowth warns about a potential crisis of civilization and answers this by exploring alternative and coherent solutions on different levels. With a multidimensional understanding

of the interconnected challenge we face, Degrowth questions how could we implement democratic and serene transitions toward new relocalized but connected models of society based on social and environmental justice.

BRANKO ANČIĆ, NIKOLA PETROVIĆ

Institute for Social Research in Zagreb

Green Economy as a Response to Climate Justice Issues: Analysis of Two Approaches

— Evidence concerning biodiversity loss, tropical deforestation and desertification, and the effects of climate change provide solid arguments for the theoreticians to conceptualize and analyse the green economy as a solution to the issues regarding climate justice. Based on the United Nations Environment Programme definition green economy should result in “improved human well-being and social equity, while significantly reducing environmental risks and ecological scarcities” (UNEP, 2011, p 16). This goal is acceptable to all social actors involved in trying to resolve above mentioned issues but interpretation of the causes which led to those problems and perspectives on paths towards the end result differ. Within the scientific discourse two

approaches concerning the potential of green economy as a way of tackling could be roughly sketched. On the one hand, approaches such as some versions of sustainable development, ecological modernization and restorative growth do not offer radical criticism of capitalist system but are instead searching for different kinds of growth, greener ones. Degrowth perspective, on the other hand is more critical and openly radicalizes the critique of capitalism. Through re-politicizing the issues degrowth approach criticises the idea of ecological modernization and sustainable development in a way that the essence of the future solutions should not be searched within the idea of better and greener growth, but rather in envisaging alternative solutions and practices which should replace modernistic development based on the premise of growth. Aim of the presentation is to give a short overview of the debated ideas. Presentation of the origin of these ideas will be based on the analysis of the main proponents within mentioned two approaches and social contexts in which these ideas were developed.

JENNETH PARKER

Schumacher Institute for Sustainable Systems

Land-use, Climate and Social Justice: a Convergence Approach

- This paper addresses the 'forgotten 50%' of climate issues — the soil, land-use, farming and forest nexus — including restoration and food security. A normative

political ecology approach is essential to understand the political and power relations involved, to challenge many forms of oppressive 'development' and take the side of indigenous groups, small farmers and peoples' movements.

- Food security: Small scale closed-loop, permaculture and organic types of farming benefit biodiversity, waterharvesting and conservation. (FAO and the UN Ombudsman on the Right to Food)
- Diet: reducing the 'meatification' and 'dairyfication' of the global diet can reduce greenhouse gases and help provide food for over a billion more people
- Biodiversity: Community-based natural resources management regimes favour the co-existence of humans and rich ecosystems
- Restoration: can provide benefits to soil, biodiversity and communities, contributes to micro-climates that support localised agriculture and can make a significant contribution to climate mitigation. (SER conference, 2015)
- Localised food systems: reduce emissions from transportation, wasteful use of water and high processing of food and reduce food waste Convergence is a process whereby human well-being, prosperity and consumption across different groups merge to equitable levels — within planetary limits. Something like Convergence principles are needed to guide a new form of globalisation as only radical transformation of the global economy can hope to deliver on the SDGs and a sustainable future for the Earth. The paper will reflect on the foundations of a normative political ecology informed by systems thinking and ways forward on this basis.

MARIJA MILETA, LUKA TOMAC

33

Zelena akcija/FoE Croatia

Debunking Climate Myths – A Climate Justice perspective

— This presentation will unpack the various oversimplifications, falsehoods and even hypocrisies behind some of the well-known climate myths surrounding the UN climate negotiations. Developed countries use these myths to escape their historical responsibilities, shifting blame to developing countries. The presentation will look at the root causes of climate change and what is preventing progress towards climate justice, and which countries need to do their fair share in combating the climate crisis.

34

PLENARY SESSION #3

**Inequalities,
Climate Justice
and Political
Ecology**

| 18:00-19:00 |

Hall A Dvorana

How Inequality Translates to Vulnerability

— Climate change present hazards to individuals and society as a whole. The damages associated with extreme weather events are shaped by the social, political and economic vulnerabilities of people and societies, and can be reduced with measures ranging from mitigation to the reduction of vulnerabilities of individuals and groups. Having in mind inequality and vulnerability, the damages associated with climate events results more from the conditions on the ground than from climate variability or change. Following a short review of vulnerability theory we will outline how diverse causal structures of vulnerability can relate to identifying policy responses to reduce the vulnerability of poor and marginal groups. Keeping away from exclusivist approaches, the risk-hazard approach and social constructivist approach, integrative framework enables multiscale analysis of vulnerability. Because the adaptation to climate change aims to reduce human vulnerability it can not be limited to solving only immediate consequences of climate induced calamity to bring about pre-change deprived state. Effective climate policy must aim to eradicate this ‘normal’ state, and improve overall capacities of unprivileged groups. Understanding multiscale causal structure of specific vulnerability — such as risk of flood, or displacement — can point to solutions and policy construction, as well as identification of institutions responsible for producing and capable of reducing climate induced risks. We conclude with a discussion of governance, arguing that moving decision making in favour of the poor will require systematic representation of the poor and marginal people in climate decision-making processes.

Justice to Address Climate Change Impacts – How and for Whom?

— Climate Change is perhaps the key-development challenge of our time. The fact that it does not happen in isolation from other challenges that hamper development does not help: the frequency of severe weather events is raising, the number of disasters and the costs of damage caused by disasters is rising, the inequalities are increasing. Many are direct effect of Climate Change and many affect people in different, unjust ways. The 2014 flooding in South East Europe has left tens of thousands of people without their homes and their livelihoods. Needs Assessments conducted by UNDP in the region noted the issue of increased vulnerabilities of people exposed to flooding. As a result, gender was recognized to be increasing vulnerability with women and children, poor people became even more exposed to poverty, marginalized groups the likes of Roma were pushed to a further margin whilst age disparities in terms of children and elderly asked for a different approach in rescue operation and later on with evacuation and temporary housing/collective centres. The problems of inequality and vulnerability are growing and increasingly understood to undermine prospects for sustainable development through a multitude of channels. Inequalities are being reflected in poverty, environmental degradation,

persistent unemployment, political instability, conflict, migrations. The policy response must be multi-dimensional, same as the problem is. What often is missing to develop appropriate policies is data, to properly understand the underlying causes, how it impacts people and which groups of people are the most vulnerable. So justice to address Climate Change impacts — yes, but how and for whom?

MLADEN DOMAZET

Institute for Political Ecology

Political Ecology Narratives for Climate Justice

— Participants in this conference probably don't need reminding that according to the last IPCC report (they also don't need to be reminded of its significance, but here goes) not only is the warming of the climate system unequivocal, but the rise in the anthropogenic greenhouse gas emissions has over the last few decades been dominantly driven by contributions related to economic growth. Even in Croatia, where from the inside the benefits of very high human development are either considered an entitlement or are imperceptible and inaccessible, the environmental costs of development and social inequality have recently been on the rise, expropriating the natural systems' resources from developing nations and future generations. At the same time, inequality in access to benefits of this expropriation is dividing and incapacitating the society to change. Throughout this conference formal, mathematical and rational, descriptions of the spatial and temporal aspects of these processes will be instantiated. We will

exemplify how to talk about them, who to talk with and how to embed it in different contexts (from abstract to experiential, from global to local). Political ecology, combining ecology and political economy to address relations between societies and natural systems, helps synthesize this atomized comprehension through three Escobarian research domains: (i) explication of political economic factors behind environmental degradation; (ii) engagement with epistemological processes behind conceptual frameworks which describe human-nature relations; and (iii) exposing ontological issues in production of multiplicity of sconatural worlds and problems of their universal justification. An ontological transformation from consensus of 192 nations to agenda of approximately 90 political-economic entities that are most responsible for the green-house gasses emitted between 1751 and 2010 may be a catalyst of such a new synthesis of carbon crisis and climate justice.

SAŽECI NA HRVATSKOM

PARALELNA RASPRAVA #1B

39

**Primjeri
klimatske
pravde i borbi
za okoliš**

**| 12:00-13:00 |
Hall B Dvorana**

40

DRAGO ŽUPARIĆ-ILJIĆ

Institut za migracije i narodnosti

Promjene okoliša i nedobrovoljne migracije: analiza slučaja raseljenoti uslijed poplava u Jugoistočnoj Europi u 2014.

— Promjene okoliša u širem smislu i klimatske promjene u užem jednako su važni, ako ne ponekad i važniji, makro-pokretnači migracija i raseljavanja u svijetu, uz već poznate ekonomski i/ili političke uzroke. Unutar znanstvene zajednice ne postoji konsenzus oko sadašnjih brojki i projekcija budućih okolišnih migracija i raseljavanja. Procjene govore kako je okolišna migracija po obimu počesto veća nego tokovi (političkih) izbjeglica i interno raseljenih osoba u svijetu. Brojke onih pogodženih promjenama u okolišu na godišnjoj se razini penju i na više od 200 milijuna osoba, dok se okolišna raseljenost broji u desetima milijuna osoba. Ovaj rad propituje načine, stupanj, opseg i karakteristike procesa kojim okolišne promjene djeluju kao potisni pokretački čimbenici migracija te utječu na nastanak (ne)dobrovoljnih migracija u svijetu, koje možemo nazvati okolišnim

(i klimatskim) migracijama. Promjene okoliša djeluju na životne šanse, blagostanje i osobnu sigurnost ljudi, čineći ih okolišno ranjivima i okolišno ugroženima, no taj utjecaj promjena nikada nije izoliran i isključivi, često ni najvažniji uzrok migracije, nego je povezan s širim ekonomskim, društvenim, političkim, demografskim, i drugim uzročnicima i pokretačima migracija. Također, on razne države i različite dijelove populacije ne pogađa jednako pa su stoga pitanja okolišne pravde usko povezana s pitanjima socijalne pravde, te se razina socioekonomske ugroženosti preklapa često s onom okolišne ugroženosti. U ovom radu ćemo diskutirati o toj premisi analizirajući situaciju evakuacije i privremene okolišne raseljenosti koja je uslijedila nakon prirodne katastrofe poplave na području Jugoistočne Europe u svibnju 2015.

ANDREA MATOŠEVIĆ, ELIS BAĆAC

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Kamena vuna prijepora: Suživot s tvornicom Rockwool na Pićanštini

— Tvornica kamene vune Rockwool Adriatic, smještena na području istarske općine Pićan, s radom je započela 2006. godine i od tada je uzrokom nemalih prijepora u lokalnoj zajednici. Iako je otvaranje tvornice moralno prouzročiti finansijski preporod kraja kroz zapošljavanje te sustav stipendija

i donacija, postrojenje je svojim, često neodgovornim radom, za dio mještana postalo sinonimom za okrnjenu kvalitetu života. Deklarativna primjena najsvremenije tehnologije rada po europskim standardima uz primjenu odgovarajućih pročistača zraka i stalno praćenje kvalitete zraka, ispostavila se tek marketinškom pričom; česti zdravstveni problemi otorinolaringološkog i vidnog sustava, kojima svjedoči nemali broj mještana, zorno ukazuju na takvu nemilu situaciju u kojoj su se našli, a kojoj valja pripisati i ekonomski aspekt — oštećenja na poljoprivrednim usjevima te atrofiju *tercijara* u ovom kraju Istre koji njeguje ruralni turizam. Da je pićanska kamena vuna zaista prijeporna dokazuje činjenica da je tvornica podijelila lokalnu zajednicu na dva tabora: *za* i *protiv*. Oni *protiv* dijele osjećaj nezadovoljstva zbog privilegiranja kratkoročnih 'primamljivih' rješenja za koja se dugoročno plaća izrazito visoka cijena. Ova problematika Pićanštinu, nekadašnje rudarsko područje na čijim ostacima niče tvornica, nanovo smješta u srce industrijskog života od kojeg dio zajednice želi zauzeti odmak. U izlaganju će se kroz dominantan etnografski pristup izložiti i analizirati prijeporne točke između danskog postrojenja i lokalne zajednice.

PINIJA POLJAKOVIĆ, KARIN DOOLAN

Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru

Kako o klimatskoj nepravdi govore njezine žrtve?

– perspektiva kenijskih civilnih udruga

— Fraserina (1995, 2009) teorija društvene pravednosti čini interpretativni okvir nalazima istraživanja kojemu je cilj bio razumjeti kako predstavnici civilnih udruga u Keniji shvaćaju klimatsku (ne)pravdu. U duhu kritičkih socioloških istraživanja, željele smo prikupiti uvide žrtva nepravdi, odnosno u kontekstu klimatske nepravde na globalnoj razini osoba koje žive u zemlji globalnog Juga. Polu-strukturirani intervjuji s devet predstavnika i predstavnica udruga koje se u svom radu bave ekološkim problemima (npr. *Kenya Climate Justice Woman Champions*, *Kenya Young Greens*, *Green Africa Foundation*) provedeni su u kolovozu 2014. godine u Nairobiju i Kikuyu. Sudionici i sudionice su u svojim odgovorima artikulirali različita shvaćanja (ne)pravednosti u kontekstu klimatskih promjena u Keniji. Pravednost kao pitanje distribucije adresirana je kroz njihova shvaćanja odgovornosti za klimatske promjene. Uz identificiranje veće odgovornosti globalnog Sjevera ('kao da si kažnjen za zločin koji nisi počinio ili si za njega manje odgovoran'), sudionici i sudionice odgovornost za klimatske promjene lociraju i na nacionalnu i lokalnu razinu. U pogledu proceduralne osi pravednosti, njihovi odgovori sugeriraju kako nemaju svi jednake prilike sudjelovati u raspravama koje se tiču adresiranja klimatskih promjena ('ljudi koji donose odluke o tome kako reagirati na klimatske promjene su zapravo muškarci. Žene nikada nisu u procesu donošenja odluka'). Navedeni citat uz proceduralnu u fokus stavlja i kulturnu os pravednosti (u ovom slučaju vezanu za politike priznavanja u kontekstu roda), čime se ilustrira međusobna povezanost različitih dimenzija pravednosti te proširuje dominantno dvodimenzionalno shvaćanje klimatske pravednosti fokusirano na distributivni i proceduralni aspekt.

Fraser, N. (2009). *Scales of Justice: Reimagining Political Space in a Globalizing World*. New York: Columbia University Press. /

Fraser, N. (1995). From Redistribution to Recognition? Dilemmas of Justice in a 'Post-socialist' Age. *New Left Review*, I/212, 68-93.

Klimatske promjene i promjene u gradu: slučaj inicijative '100% Tempelhofer Feld' u Berlinu

— U eri antropocena ulazimo u razdoblje u kojem će tri četvrtine svjetskog stanovništva živjeti u gradovima. Zbog utjecaja na klimatske promjene i opću održivost civilizacije, urbani način života, urbanizam i grad imaju istaknuto mjesto u promišljanju (klimatski, politički i ekonomski) pravednih i održivih društava. Promjena koja dovodi do održive civilizacije je, prije svega, politička i mora se rješavati društveno-političkom promjenom. U toj promjeni ka održivoj civilizaciji istaknuto mjesto imaju Pravo na grad urbani društveni pokreti i njihovo političko djelovanje. Berlinska građanska inicijativa *100% Tempelhofer Feld* suvremeniji je Pravo na grad pokret osnovan 2010. godine u Berlinu s ciljem sprječavanja izgradnje u parku *Tempelhofer Feld*, 300 hektara velikom zelenom prostoru u središtu Berlina s vrijednim ekosustavom visoke bioraznolikosti, važnog za očuvanje berlinske mikro klime. Političke elite u Berlinu odbile su održati referendum o izgradnji u parku zbog čega je inicijativa izradila deklaraciju o zaštiti parka, s ciljem transformiranja deklaracije u zakon putem direktno-demokratske institucije, čime bi se zabranio svaki oblik trajne

izgradnje na području tog ekološki i društveno vrijednog javnog prostora. Analizama formalnih i neformalnih dimenzija političkih prilika u ovom radu prikazuju se čimbenici koji doprinose ili priječe uspjehu referendumskih inicijativa u demokratizaciji upravljanja urbanim životnim sredinama. Slučaj berlinske inicijative *100% Tempelhofer Feld* ukazuje na političke mogućnosti da se unutar postojećeg sistema iskoriste političke okolnosti kako bi se urbani javni prostor zaštitio od komodifikacije u obliku trajnog uništenja jedinstvenog ekosustava u gradu, te pruža perspektivu promišljanja *degrowth* urbanizma.

46

PARALELNA RASPRAVA #1C

**Klima
i znanost:
modeli,
rezultati,
narativi
i diskursi**

|12:00-13:30|

Hall C Dvorana

IVAN GÜTTLER, KSENIJA ZANINOVIC, LIDIJA SRNEC, ČEDO BRANKOVIC, BRANKA IVANČAN-PICEK 47

DHMZ

Korištenje numeričkih modela u osnovnim i primijenjenim istraživanjima klime

— Regionalni klimatski modeli su najprikladniji numerički alat za sveobuhvatno istraživanje kompleksnosti klimatskog sustava na prostornim i vremenskim skalama relevantnima za različite ljudske aktivnosti. Primjena ovakvih modela omogućava realistično simuliranje atmosfere i njenog međudjelovanja sa složenom topografijom i podlogom visoke prostorne rezolucija te bolje razumijevanje znanstvenih problema suvremene klimatologije. U ovom predavanju bit će dan sažeti pregled nedavnih istraživanja na Državnom hidrometeorološkom zavodu korištenjem regionalnih klimatskih modela te trenutne aktivnosti unutar HRZZ projekta CARE i Horizon2020 projekta EU-CIRCLE.

Koliko je znanosti potrebno u odgovoru na klimatske promjene?

— Nedvojbeno, klimatske promjene su znanstvena činjenica. Na fundamentalnoj razini, puno razumijevanje tog fenomena moguće je samo u okviru prirodnih znanosti. Stoga se u akademskoj zajednici, naročito među prirodnim znanstvenicima, uvriježio zaključak da onda i puni odgovor na klimatske promjene treba tražiti isključivo u okviru prirodnih znanosti. Međutim, radi se samo o još jednoj simplifikaciji, pri čemu se prečesto zaboravlja činjenica da je klima po svojoj prirodi loše kondicioniran sustav. Nerazumijevanje na toj fundamentalnoj razini doveo je do ponude prilično problematičnih rješenja. Na drugoj razini, klima je jedan od najvažnijih faktora koji određuju ne samo život na Zemlji, nego i postojanje te opstanak civilizacije. Zato je jasno da posljedice klimatskih promjena izlaze izvan okvira prirodnih znanosti, tako da je za adekvatan odgovor na njih nužan multidisciplinaran pristup, koji obuhvaća najširu javnost. Ovdje će biti razmotrene mogućnosti i ograničenja prirodnih znanosti u razumijevanju klimatskih promjena i njihovih posljedica. Pritom će naročito biti naglašen deficit znanstvene odgovornosti u matrici tehnikratske znanosti. Kroz osvrt na opasnosti vjerovanja da isključivo znanost i znanstvenici mogu reći što i kako učiniti po pitanju klimatskih promjena, kritički će biti razmotren čisto znanstveni pristup u donošenju ponuđenih odgovora. Kroz ta razmatranja bit će ponuđen model okvira za donošenje politika koje se temelje na znanstvenim spoznajama, ali i načelima odgovornosti i solidarnosti.

MARIJA BRAJDIĆ VUKOVIĆ / MLADEN DOMAZET

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu /
Institut za političku ekologiju

Mladi hrvatski znanstvenici i klimatske promjene – akademske disciplinarne kulture kao prediktor zabrinutosti

— Klimatske promjene uz humanitarne, zahtijevaju i reakcije i strategije temeljene na znanstvenim spoznajama. Ovaj rad se bavi rezultatima kvantitativnog istraživanja na reprezentativnom uzorku 215 mladih istraživača u Hrvatskoj, iz svih

disciplina (društvene znanosti, humanistika, tehničke i biotehničke, prirodne, te biomedicina i zdravstvo), a povezano s njihovim stavovima o klimatskim promjenama. U radu se koristimo konceptima društvenih studija znanosti i tehnologije s fokusom na disciplinarne kulture i razumijevanje socio-kognitivnih razlika u znanstvenim područjima/poljima, a kako bismo objasnili značajne razlike u stavovima mladih istraživača iz različitih disciplina po pitanju: ljudskog faktora u utjecaju na klimatske promjene, zabrinutosti povezane s klimatskim promjenama, te po pitanju uvjerenja o tome čini li Hrvatska dovoljno u kontekstu klimatskih promjena. U radu vrijednosti koje proizlaze iz pojedinih disciplinarnih kultura povezujemo sa širim društvenopolitičkim kontekstom. Ukazujući na problem preferencija pojedinih istraživačkih disciplina, istraživanja i istraživačkih rezultata u zapadnim kapitalističkim društvima, predlažemo obrazloženje kako disciplinarna gledišta postaju dio šireg problema preferencije pojedinih vrijednosnih okvira s iznimno opasnim i za cijeli planet pogubnim učincima.

VEDRAN HORVAT

Institut za političku ekologiju

Klimatske promjene u medijskom prostoru – od poricanja do apokalipse

— Medijski i javni prostor u Hrvatskoj i susjednim zemljama sa velikim je kašnjenjem i otporom prihvatio diskurs i debatu o klimatskim promjenama. Iznakoznačajno zagušen brojnim političkim i interesnim utjecajima i pritiscima, medijski prostor ne pokazuje se imunim na simplifikacije i redukcionizam koji obilježavaju prostor rasprave o klimatskim promjenama. U velikoj mjeri to korespondira sa promjenama koje se tiču vlasničke strukture medija, njihovih sve manje autonomnih uređivačkih politika te evidentnog pada kvalitete i profesionalnih standarda. Autor će koristeći uzorce medijskog pokrivanja teme klimatskih promjena prikazati dominantne obrasce i miskoncepcije koje prate trajektorij medijskog rada na klimatskim promjenama u Hrvatskoj i regiji. Na primjerima sustavnog poricanja i relativizacije fenomena kroz instrumentalizaciju znanosti, razvodnjavanja kritičkog diskursa kroz pluralizaciju stavova, naglašavanja inherentne konfliktnosti teme spram vitalnih interesa (poput ekonomije ili industrije) sve do sekuritizacije i stigmatizacije kroz javno označavanje onih koji najavljuju katastrofu, autor će pokazati u kojim obrascima je zarobljen medijski rad na klimatskim promjenama i pokušati očrtati emancipacijski prostor koji omogućava proširivanje i kvalitetno pokrivanje teme u zadanim restriktivnim uvjetima.

52

PARALELNA RASPRAVA #2B

**Javne politike
za klimatski
zdrav razum
i klimatsku
pravdu**

| 16:00-17:30 |

Hall B Dvorana

Klimatske promjene i industrijska politika za održivost

— Rizici od klimatskih promjena su nejednako raspodijeljeni među nacionalnim ekonomijama i unutar ekonomija. Učinkovita globalna politika koja nastoji izbjegći spomenute rizike zahtjeva od glavnih zemalja-zagađivača veliki napor u izbjegavanju najgorih posljedica klimatskih promjena te značajan napor u prilagodbama neizbjježnim posljedicama od svih zemalja. Ovaj rad razmatra implikacije klimatskih promjena za javne politike malih ekonomija (zemalja), koje su uglavnom marginalni CO₂ zagađivači, ali su zbog relativne ekonomske slabosti i niskih zaliha prirodnih resursa i energije visoko izložene posljedicama gore opisanih promjena. Rad zagovara provođenje djelatne i ne-standardne industrijske politike u takvim zemljama, kako bi se prilagodilo novim okolišnim ograničenjima i izbjegle negativne posljedice scenarijaa 'svijeta na dodatna 4°C'. Industrijska politika za održivost (eng. IPS) usmjerena je na zadovoljavanje materijalnih potreba društva unutar okolnosti obilježenih rizicima globalnog zatopljenja, nestaćica energije, nestaćica vode i ukupnog urušavanja globalnih ekosustava. Njezini su primarni ciljevi stvaranje nove infrastrukture i restrukturiranje postojećih industrijskih grana kako bi se odgovorilo na nove izazove. Ovi se ciljevi ostvaruju kroz koordinirano djelovanje javne vlasti i privatnog sektora. Primarni je zadatak javne vlasti da postavi društvene prioritete, identificira ključne sektore i industrije koji su potrebni za njihovo ostvarenje, i konačno ih operacionalizira kroz standardni skup industrijskih politika i prihvatljive mehanizme financiranja. Privatni sektor ostvaruje dva glavna cilja: (1) samo-organizirajuću raspodjelu detaljnih pod-čijeva i zadataka te njihova realizaciju pod općim pravilima koje je postavila industrijska strategija, i (2) stvaranje inovacija potaknutih poticajima i kompetitivnim procesima.

Energija i klima – javne politike i demokracija

— Osnova niskougljičnog razvoja demokratski je pristup energetsko-klimatskim javnim politikama. Partneri europskog projekta SEE SEP (South East Europe Sustainable Energy Policy) razvili su niskougljični energetski model za period do 2050., koristeći podloge UK DECC (Department of Energy and Climate Change). Model uključuje projekcije potrošnje i proizvodnje energije i emisija CO₂ iz energetskog sustava, prema različitim scenarijima. Scenariji ovise o promjenama u europskim i lokalnim politikama, ali i o promjenama u stilu života i odabirima svakog od građana regije. Razvijena baza sadrži egzaktne projekcije, razvijene uz konzultacije s brojnim međunarodnim i nacionalnim stručnjacima, koje ovise o implementiranim mjerama energetske učinkovitosti, odabiru izvora energije ili odabiru ulaganja. Na temelju razvijene baze, izrađena je interaktivna platforma za sudjelovanje javnosti u kreiranju niskougljičnih politika i promjena. Njome se građani mogu služiti kako bi jasno doživjeli kako se odluka o izgradnji energetskog objekta ili ulaganju u niskougljične projekte odražava na ukupan utjecaj koji jedna osoba, zajednica ili država imaju na emisije stakleničkih plinova u području. To je prvi korak prema aktivnom uključivanju informirane zajednice u doношење odluka u smjeru niskougljičnog razvoja jugoistočne Europe. Dio modela koji se odnosi na Hrvatsku donosi projekcije i međuodnose u energetskom sektoru te zbir njihovih utjecaja na klimatske ciljeve Republike Hrvatske, usklađene s klimatskim ciljevima EU. Uključivanje građana u javne politike obilježe je demokracije, a bez alata za isti nemoguće je ostvariti klimatsko-energetske ciljeve.

SLAVICA ROBIĆ / BRANKO ANČIĆ

55

Društvo za oblikovanje održivog razvoja /
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Energetsko siromaštvo u Hrvatskoj kao primjer istra- živanja dimenzije klimatske pravde

— Liberalizacija energetskog tržišta dovodi do porasta cijena energije čime se izravno utječe na mogućnosti građana da podmire svoje energetske troškove. Dodatno, recentnim trendovima promjene klimatskih uvjeta dolaze i ekstremne vremenske pojave koje zahtijevaju još intenzivniju infrastrukturu i potrošnju energenata za održavanje prikladnih životnih uvjeta (grijanje, hlađenje, skladištenje hrane, razinu vlažnosti i sl.). Ne postoji jedinstvena definicija i istraživački pristup energetskom siromaštву, ali ono se može odrediti kao nedostatan pristup energiji potrebnoj za sudjelovanje u uobičajenim aktivnostima zajednice, najčešće izražen kroz nemogućnost da se životni prostor zagrije na materijalno neophodnu društveno poželjnu razinu. Upravo iz razloga učestalijih vremenskih pojava u svojim ekstremnijim oblicima te povećanjem društvenih nejednakosti važno je istražiti subjektivne i objektivne životne

uvjete onih ljudi kojima nedostatak energenata onemogućava društvenu integriranost. S obzirom na liberalizaciju tržista energije uz buduće klimatske uvjete te utjecaj kojeg će imati po društvene zajednice, energetsko siromaštvo se čini kao jedna od sastavnih dimenzija klimatske pravde čija operacionalizacija tek predstavlja trenutne i buduće istraživačke izazove. Mnoga su određenja mjere energetskog siromaštva predložena u literaturi, od onog na temelju troškova energije za održavanje doma adekvatno toplim (uključujući i troškove električne energije i plina za osnovne energetske potrebe) u odnosu na troškove i potrošnju prosječnog kućanstva, do kompleksnijih mjera koje uključuju spektar aktivnosti za koje je u kućanstvu potrebna energija. Stoga bismo u našoj prezentaciji nastojali prikazati glavne nalaze istraživanja čiji je cilj bio otkrivanje pojavnosti energetskog siromaštva u Sisačko-moslavačkoj županiji. Kako bi se moglo analizirati stanje u području energetskog siromaštva u Sisačko-moslavačkoj županiji, provedeni su polustrukturirani intervjuji u obliku fokusne grupe ($N=10$) s ključnim lokalnim dionicima te su prikupljeni podaci anketnim istraživanjem o energetskom siromaštву u Sisačko-moslavačkoj županiji ($N=395$).

LANA JURKO

Network of Education Policy Centers

Izazovi pri uključivanju 'klimatske pravde' u obrazovne sustave

— Ovaj rad se bavi izazovima uključivanja novih koncepata u obrazovne sustave, visokim očekivanjima koja se stavlju pred te sustave i odgovornostima koje sustavi moraju preuzeti. U svim raspravama o društvenoj koheziji ili održivosti obrazovanje ima središnju ulogu u postizanju društvenih ciljeva. S jedne strane važno je imati na umu da je nerealno očekivati kako je samo obrazovanje dovoljan faktor za društvene promjene koje će osigurati društvenu koheziju ili održivost. S druge strane, glavni izazov za obrazovne sustave je očekivana brzina samih promjena. Promjene u sustavima su općenito spori procesi; mijenjanje obrazovanja sa svime što to uključuje je još sporije, a rezultati bilo kakvih promjena uvedenih sada vidjeti će se tek za deset do dvadeset godina. Ipak, ništa od toga ne umanjuje odgovornost samih obrazovnih sustava u toj problematici. Uključivanje koncepta klimatske pravde (ili drugih koncepata) u obrazovne sustave postaje izazov ako obrazovanju pristupamo iz sadržajne perspektive. Postoje li konkretni sadržaji s kojima moramo upoznati učenike (a koji se trenutno ne predaju u školama) kako bi učenici shvatili koncept klimatske pravde i njenu važnost? Imamo li na umu da znanje ne doprinosi nužno promjenama u stavovima ili ponašanju učenika, postaje jasno da odgovornost obrazovanja leži u pružanju alata i sustava vrijednosti svojim korisnicima, uz koje će im prihvaćanje novih koncepata i znanja biti puno manje zahtjevni.

58

PARALELNA RASPRAVA #2C

**Upravljanje
i etika
klimatske
pravde**

| 16:00-17:30 |
Hall C Dvorana

Klimatske promjene kao pitanje međugeneracijske pravednosti

— Jedna bitna dimenzija rasprave o klimatskoj pravednosti tiče se obveza koje mi, danas živući ljudi, imamo prema budućim ljudima, ljudima koji se još nisu rodili. O ovom se pitanju u političkoj filozofiji raspravlja u kontekstu međugeneracijske pravednosti, posebno u slučajevima kada dolazi do sukoba u interesima različitih generacija. Razložno je postaviti pitanje ima li sadašnja generacija dužnost ne slijediti politike koje budućim generacijama nameće nepravične terete i koristi. Kako bismo se približili odgovoru na ovo glavno pitanje u izlaganju ću pokušati razmotriti nekoliko povezanih elemenata koji čine temelj za teoriju međugeneracijske pravednosti. Prvi element tiče se identifikacije nas samih, pripadnika sadašnje generacije, naših uloga (pripadnici ljudske vrste, roditelji, političari) i pripadajućih obveza. Drugi element tiče se identifikacije budućih generacija i mogućnosti da ti, danas nepostojeći ljudi, budu nositelji prava koja su sadašnji ljudi dužni poštovati. Jednom kada identificiramo te dvije skupine postavlja se pitanje imaju li svi ljudi, i sadašnji i budući, jednak moralni status ili pak interesima onih koji se nalaze dalje u budućnosti trebamo pridavati manje težine. S tim je povezano pitanje jesmo li dužni pobrinuti se da buduće generacije imaju jednaku razinu blagostanja ili pak samo ograničenu razinu dostatnosti.

Načelo zajedničkih, ali različitih odgovornosti i njegova uloga na klimatskoj konferenciji u Parizu

— Pristup međunarodne zajednice globalnim klimatskim promjenama je od samih početaka bio obilježen načelom zajedničkih, ali različitih odgovornosti i odgovarajućih mogućnosti. Ovo će izlaganje istražiti ulogu koju je to načelo do sada odigralo u pregovorima u sklopu Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama te ulogu koju će to načelo imati na nadolazećoj klimatskoj konferenciji u Parizu, uzimajući u obzir njegovu preobrazbu od Poziva iz Lime za klimatsku akciju. Navedeno je načelo do sada predstavljalo prepreku sveobuhvatnom, globalno obvezujućem međunarodnom instrumentu koji bi

mogao biti sposoban postići smanjenja emisija stakleničkih plinova koje Međuvladino tijelo za klimatske promjene smatra potrebnim. Budući da u svom izvornom obliku načelo zajedničkih, ali različitih odgovornosti nije primjenjivo na današnju situaciju koju karakterizira potpuno drugačija raspodjela emisija stakleničkih primjena u kojoj Kina ima vodeću ulogu, ono se razvija u smjeru uključivanja država koje su u manjoj mjeri odgovorne za povjesne emisije stakleničkih plinova u borbu protiv klimatskih promjena. Nadalje, ovo će izlaganje istražiti kako metoda mjerjenja stakleničkih emisija prema mjestu potrošnje može doprinijeti postizanju pravedne raspodjele tereta smanjenja stakleničkih plinova među razvijenim zemljama i zemljama u razvoju. Navedena metoda, čiji je cilj spriječiti da emisije stakleničkih plinova budu samo preusmjerene od razvijenih zemalja prema zemljama u razvoju, ima potencijal za jačanje okolišnog integriteta ciljeva smanjenja stakleničkih plinova razvijenih zemalja te istovremeno, potencijal za rasterećivanje tereta smanjenja stakleničkih plinova zemalja u razvoju.

TOMISLAV TOMAŠEVIĆ

Institut za političku ekologiju

Klimatska pravda i upravljanje zajedničkim dobrima

— Koncept zajedničkih dobara je poznat još od Aristotela koji ih je definirao u *Politici* kao dobra koja su povjerena na brigu većem broju ljudi te upozorio da u tom slučaju nitko ne razmišlja o zajedničkom interesu. U modernoj znanosti je najpoznatiju skepsu prema održivosti zajedničkih dobara artikulirao ekolog Garrett Hardin koji je upozorio da nemovno dolazi do devastacije prirodnih resursa koji su zajedničko dobro jer svaki korisnik želi maksimizirati korist radi osobnog interesa pa na kraju dolazi do kolapsa zajedničkog prirodnog resursa i svi gube. Hardin je taj proces nazvao 'tragedija zajedničkog dobra' te sugerirao kao rješenje ili podjelu prirodnog resursa privatnim vlasnicima ili uspostavu državne regulacije. Politologinja Elinor Ostrom je na brojnim primjerima širom svijeta pokazala da Hardin griješi i da lokalne zajednice mogu u nekim slučajevima održivo upravljati zajedničkim dobrom bez uspostave privatnog vlasništva i državne intervencije.

Vjerojatno najveći globalni problem danas je održivost klimatskog sustava tj. atmosfere kao zajedničkog dobra. Atmosfera je dugo bila 'resurs otvorenog pristupa' te se koristila kao globalni deponij stakleničkih plinova kao nusprodukta industrijalizacije. Od početka 1990-ih države pokušavaju dogovoriti pravedan režim pristupa tom zajedničkom dobru kako bi se ograničilo globalno zatopljenje na 2°C. Međutim kako iz konferencije u konferencije propadaju pokušaji da se postigne univerzalni, obvezujući i dovoljno ambiciozan sporazum jer države žele maksimizirati svoje ekonomski interese — prijeti nam globalna tragedija zajedničkog dobra u kojoj sve države gube. Upravo koncept korištenja atmosfere baziran na zajednici i policentričnom pristupu upravljanju koji predlaže Ostrom može biti ključ za održivost klime i za klimatsku pravednost.

Tko se boji neizvjesnosti još ? Klimatske promjene kao društvena dilema kolektivnog rizika

— U suvremenim raspravama o klimatskim promjenama neizvjesnost ima značajnu ulogu u najmanje dva problema. Prvo, postoji sukob mišljenja o tome jesmo li suočeni s globalnim zatopljenjem i, ako jesmo, je li ono uzrokovano ljudskom aktivnošću. Bez valjanog kriterija stručnosti javnosti je vrlo teško prepoznati prave stručnjake te s pouzdanošću zaključiti kome vjerovati. Drugo, čak i ako prihvatimo da se čovjekom uzrokovano globalno zatopljenje događa, još uvijek smo suočeni s neizvjesnošću s obzirom na opseg i težinu posljedica klimatskih promjena i naših pokušaja njihova ublažavanja. Navedeno je naročito važno prilikom donošenja odluka i politika budući da borba s klimatskim promjenama prepostavlja odricanja u razvoju i ekonomiji. Ipak, iako neizvjesnost ima ulogu u formiranju javnog mišljenja i poduzimanju budućih koraka, možemo s razlogom sumnjati u njenu krucijalnost pri uspješnom ublažavanju posljedica klimatskih promjena. Recentna istraživanja sugeriraju da je vjerojatnost neuspjeha

u društvenim dilemama kolektivnog rizika veća ukoliko je neizvjesnost katastrofalnog ishoda velika, no čak i kada je neizvjesnost mala, ljudi ipak ne uspijevaju kooperirati kako bi postigli zajednički cilj (Milinski et al., 2008).

U ovom radu istražit ću pojam klimatskih promjena kao društvene dileme kolektivnog rizika i argumentirati da bi veći naglasak trebalo staviti na društvene interakcije, osjećaj za pravednost i evolucijsku dinamiku ponašanja umjesto fokusiranja na neizvjesnost u raspravama o klimatskim promjenama.

BILJEŠKE

NOTES

65

66

68

69

70

72



INSTITUTE FOR
POLITICAL
ECOLOGY

Clima

— Perspek Natural &

Supported by



HEINRICH BÖLL STIFTUNG